

דברי התעוררות וזכרון אחר סילוקו

של מו"ד מרן הגאון הגדול צ"ע רבי יוסף ליברמן זצוקללה"ה

בעמח"ס שו"ת משנת יוסף וש"ס

בת עמי הוריתי כנחל דמעה עם הסתלקותו לשמי רום של מו"ר מרן עטרת תפארת ישראל הגאון הגדול צדיק יסוד עולם רבי יוסף ליברמן זצוקללה"ה, ראש ישיבת כולל שומרי החומות ורב דקהל סדיגורא ירושלים ת"ו ובעמח"ס שו"ת וספרי משנת יוסף וש"ס ושאר ספרים רבים. נתבש"מ בשם טוב ובשיבה טובה ביומא דשבתא י"ד בטבת לסדר וימת יוסף וגו'.

קטנתי מלבוא בשער בת רבים לכתוב על תוקף גדולתו של האדם הגדול בענקים מו"ר זצוק"ל אשר האירה הארץ מכבודו באור תורתו וקדושתו הן בשיעוריו והן בספריו הרבים אשר בכל העולם יצא שמם לתהילת עולם ואותו יום יום ידרושון בי מדרשא.

בימי השבעה להסתלקותו של גיסו כ"ק הגה"ק מהר"א מבעלזא זצוק"ל, העלה מו"ר זצוק"ל עלי גליון דברים יסודיים הנוגעים לשעה ולדורות (נדפסו בספרו משנת יוסף עה"ת והמועדים ח"ב פרשת ראה עמוד רפ"ח) ושם עמד על דברי תורתנו הק' "בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת כי עם קדוש אתה לה' אלקיך ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה". אשר לכאורה יש לתמוה במות צדיק רח"ל היאך לא נתגודד ולא נשים קרחה בין עינינו לאות צער ואבלות על אשר גלה כבוד מישראל כי נשבה ארון האלוקים, והלא אפילו נעשה כל סימני אבילות שבעולם לא נוכל להביע אפילו כאחד מני אלף את עוצם האבל הכבד לכלל ישראל כולו, וע"ש דהאריך בזה.

אכן ביאר מו"ר זצוק"ל בענין זה וז"ל "אך כאמור באה התוה"ק לאמצינו ולחזקנו למלא את החלל הריק בהתחזקות גדולה לתורה ועבודה, אשר רק זאת תהיה נחמתנו אחרי האבידה הקשה הזאת, ולכן מנעה אותנו מסימני אבילות מופרזים, כדי שלא נשכח את העיקר הנוגע לנו, והבכיה על המת היא רק כהכנה וכהתעוררות ללכת בדרכיו ולהשלים את החסרון בסילוקו, ולכן אמרה התורה **בנים אתם לה' א**, ואתם ראויים להיות נאים ולכן **לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת**, והגם **כי עם קדוש אתה לה' א** קדושת עצמך מאבותיך, ובהעדר מקור הקדושה ידוע ליבנו, אך זכור ואל תשכח **כי ובך בחר ה'**, כך די"קא, **להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר ע"פ האדמה**, ולכן חזק ואמץ ואל תתיאש. והגם כי מקור הקדושה שלך הלך למנוחות והשאירך לאנחות, מ"מ דע כי בך בחר ה' לשרתו ולעמוד לפניו בתורה ועבודה ע"ד רבותיך, ובהתאמצותך בעבודת ה' תוכל לפי ערך מדרגתך למלאות לפי בחינתך וכוחך את החלל הריק שנתהווה בהסתלקות אור ישראל וקדושו ז"ע ועכ"א", עכ"ל, וע"ש.

נמצאנו למדים מדברי מו"ר זצוק"ל כי אמנם גדול הוא השבר בהסתלקותו של הצדיק מ"מ עלינו להתאמץ ולהתחזק למלאות את החלל הריק בהתחזקותנו בתורה ועבודה ה' אשר בזה בלבד תהיה נחמתנו, ועל כן הנני מביא בזה איזה גרגירים שיש בהם לחזק ולהתחזק בתורה ועבודת השי"ת ויהיו הדברים לעילוי נשמתו ולזכותו דמו"ר זצוק"ל.

הנה מו"ר זצוק"ל כל ימיו אשר היה הגה בתוה"ק בדביקות מופלאה ואף בימי זקנותו המופלגת היה שוקד על תלמודו במסירות ובעיון עצום וכל משאו ומתנו עם הבריות היה בתורה ועבודת ה' תמה, ואף זיכהו השי"ת להרביץ תורה בע"פ ובכתב במידה מרובה וגדושה. אמנם מלבד זאת נשתבח מו"ר זצוק"ל בזה שהיה עושה ומעשה לעודד אחריו לשקוד על דלתות תורתנו הק' ולהפיץ מעיינותיהם חוצה. ובאחד ממכתבי הברכה שזכיתי לקבל ממו"ר זצוק"ל כתב לי מגודל מעלת כתיבת חידושי תורה וז"ל "בימים אלה בפרט, ובתקופתנו בכלל, וכששכינתא בגלותא, והקב"ה כביכול מתאונן אוי לי שהחרבתי את ביתי (בריש מס' ברכות) והגלתי את בני, כמה נשגב הענין לשמח כביכול את הקב"ה בדברי תורתו הקדושה, דקוב"ה חדי בפלפולא דאורייתא, ועאכו"כ כשהם מכוונים לאמיתת ההלכה, ובשעה שעוזבי תורה רוצים וזוממים למעט ח"ו לומדי תורה גדול הענין להרבות בלימוד ובהתעמקות בתורה, אשר כדברי האוה"ח הק' בזכותה נגאל בקרוב בביאגו"צ בב"א", עכ"ל.

בעת שזיכני השי"ת לכתוב את חיבורי על הלכות מאכלי עכו"ם ונשאתי ונתתי עם מו"ר זצוק"ל בהלכות אלו להפתעתי הרבה באחד המכתבים צירף לי מו"ר זצוק"ל כמה צילומי דפים מספרים ישנים נושנים העוסקים בהלכות אלו, כמו כן היה מציין לי ציונים הנוגעים לזה, והורגש בחוש עד כמה אדיר היה חפצו לעזור ככל שיוכל לחזק ידי עמלי תורה בכל האפשרי.

ופוק חזי מ"ש בספה"ק תומר דבורה (פרק שמיני) ואולם בתיקוני הנצח וההוד קצתם משותפים לשניהם וקצתם מיוחדים כל אחד לעצמו, הנה ראשונה צריך לסייע לומדי התורה ולהחזיקם אם בממונו או במעשהו להזמין להם צרכי שימוש והזמנת מזון והפקת כל רצונם שלא יתבטלו מדברי תורה, ולהזהר שלא לגנות תלמודם, שלא יתרפו מעסק התורה אלא לכבדם ולהלל מעשיהם הטובים כדי שיתחזקו בעבודה, ולהזמין להם ספרים צורך עסקם, ובית מדרש וכל כיצא שהוא חיזוק וסעד לעוסקי התורה, הכל תלוי בשתי מידות הללו כל אחד כפי כוחו, המעט הוא אם רב, סוף דבר כל מה שירבה בזה לכבד התורה ולהחזיקה בדיבור בגופו ובממונו, ולעורר לב הבריות אל התורה שיתחזקו בה הכל נאחז ונשרש בשתי ספירות אלה מפני שהם נקראים "מחזיקים בה ותומכים", עכ"ל.

וגדולה מזו לא יאומן כי יסופר גודל ענוותנותו הנוראה אשר באותה תקופה שכתבתי בעניני מאכלי עכו"ם צירף לי מכתבים שקיבל מאיזה שואלים בעניינים אלו ובקשני להודיעו דבר בזה, והיה פשוט אצלי כביעא בכותחא שרצונו בזה לחזקני, ועל כן כתבתי את הנראה לענ"ד למו"ר זצוק"ל כשמכתבי ממוען אליו בו הוספתי כי הנני כותב את הנראה לעניות דעתי, ואשר לו לבדו

משפט ההכרעה, ועל פיו ישק כל דבר. אך מה מאד נפלאיתי לשמוע שמו"ר צוק"ל שלח את מכתביי לאותם שואלים. תסמרנה שערות ראש מעובדא דא. וכי אטו מו"ר צוק"ל לדידי הוא צריך, והרי כל דמטמרן גליין ליה וארזים לא עממוהו ומה ידע קטן שבקטנים שכמוני אשר לא ידע גאון ישראל שכמוהו, ואין זאת אלא ענות אמת וצדק ורצון עז לרומם את הזולת שיסיף חיל בתלמודו ויתעודד פי שניים ברוחו.

כיוצא בזה כשראה מו"ר צוק"ל חידוש מסויים אשר נהנה ממנו אמרו בשם אומרו לאחרני וטרח לכתוב זה לאומר החידוש וכה כתב לי פ"א "מה שכתבת בענפי משה על יבמות וכו' וכו' הוא כפתור ופרח, ואמרתיו בשמך לכמה ת"ח וקלסוהו". כמה אהבת תורה ואהבת לומדיה וכמה מידות טובות נוכל ללמוד מעובדא זו. האחד שלא רק ששמר לעצמו את ההנאה מד"ת זה אלא אף מסרו לאחרים. ועוד זאת הגדיל לומר זאת בשם האומר בלא להרגיש שום פחיתות כבוד הגם שאומר החידוש רחוק מדרגתו הגבוהה כרחוק מזרח ממערב ולמעלה מכך. ועל כולנה אשר טרח לכתוב את כל הדברים לאומר עצמו לשמחו בזה, בינה זאת.

כאמור מו"ר צוק"ל נתייחד כאחד המיוחד בענוות צדקו, היתה בו בחינת "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה". עם כל זאת שזכה לחבר עשרות ספרים בנגלה ובנסתר לא גבה לבו ולא רמו עיניו בכהוא זה. זכורני שפ"א הגעתי לבקרו ותיכף ומיד רצה להגיש לפני לאכול ולשתות באומרו הרי באת מדרך רחוקה, ואע"ג שהפצרתי בו שלא יטרח בעבורי לא נחה דעתו והגיש לפני שתיה וכו' בהוסיפו שמשקה זה בריא.

כמו כן פ"א כתב לי באחד המכתבים בזה"ל "רצייתי פעם להוסיף משהו בטלפון אבל מצאתי במודיעין 144 משה חליוה אחר, רצוי לרשום לי מס' טלפון". וכפי הנראה שהיה זה כשרצה להוסיף דבר הנוגע להלכה שאמר לי בשיחת טלפון. והבט נא וראה שלא חיכה עד שאתקשר אליו בפ"א ויודיעני זה (וכפי שהיה דרכי להתקשר אליו תמידין כסדרן לשאול בדבר ה' זו הלכה), אלא ממרום גילו ומעמדו עשה כל שביכולתו ע"מ לברר את מספר הטלפון בכדי ליידעני תיכף ומיד מה שברצוני להוסיף. הנשמע כדבר הזה או הנהיה כמוהו, לית דין בר נש.

בכל פעם שהייתי שולח לו מכתב מצורף לתשובה הייתי כותב על גבי המכתב את שמי וכתובתי בכדי שלא יטרח לכותבם, ובאופן קבוע היה מוסיף על יד שמי בכתב ידו את התואר "הרב" והגם שבימינו אין תואר הרב לרב בדוקא אלא למי שנשוי, מ"מ כפי הנראה מחמת רגישותו לזולת לא יכל לשלוח מכתב לזולתו בלא להוסיף תואר זה שלא יתפרש כפחיתות כבוד.

כמדומני שפעם (ואולי יותר מכך) העירני על מה שהנני כותב עליו את התואר **ציס"ע** (צדיק יסוד עולם), לא עלה על דעתו שיש בינו לתואר זה דבר, אבל יודעי דבר הם המה אשר הזכירו את שמו בסילודין ובחרדת קודש.

היה מיצר בצרתן של ישראל ושמח בשמחתם, בתקופות אשר שונאי ישראל ימ"ש היו זורקים טילים לערי ישראל ובפרט בדרום רח"ל, היה מו"ר צוק"ל מתעניין בכל עת על שלום אחינו בית ישראל ומעתיר בעדם לטוב. ובפ"א אף שלח לי מצורף למכתב בד"ת תפילות המסוגלות לזמן מלחמה ה", כמו כן כתב לי תשובה ארוכה ויסודית בענין ההנהגה בשבת קודש בעת מלחמה רח"ל אשר נדפסה בתשובותיו משנת יוסף חלק י"ג (סימן קכ"ד) ע"ש. ולאידך גיסא כאשר היה מו"ר צוק"ל שומע על שמחה בישראל היה מתמלא לבבו שמחה וגיל ומעתיר ברכות לשפע והצלחה במידה גדושה.

מו"ר צוק"ל היה איש השלום, ובכתביו עורר רבות על מידת השלום ועי' בפתיחתו לשו"ת משנת יוסף חלק י"ב דכ' בתו"ד "בעוה"ר נתרופף השלום מאד בקרבנו, בין יראי ה' שומרי תורה ומצוות וכל א' רוצה לכפות דעתו והשקפתו על אחרים בכח הזרוע באלימות והשמצות, אשר זה גורם פירוד לבבות ושנאת חנם ולשה"ר, אשר זה הלא היה בעוכרינו אשר בגללו נחרב בית מקדשינו כמאמחז"ל (יומא ט' ב') שמקדש שני נחרב מפני שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד ע"ז ג"ע ושפ"ד, עיי"ש. והיצר מסמא עיני האדם לחשוב ששנאה זו מצוה" עכ"ל. וע"ע בפתיחתו לשו"ת משנ"י חלק ט"ו דברים נמרצים בזה, ע"ש.

יראת ה' שבערה בו היתה כחד מקמאי ובספריו הקדושים מרבה לעורר על כל מיני דברים הטעונים חיזוק כמו כן כפעם בפעם היה מדפיס דברי חיזוק ומצרף למכתביו, ופ"א צירף לי מכתב שכזה והוסיף בכתב ידו "מצ"ב מודעה, אם יש צורך נא להדביקה", וכפי הנראה לא רצה שיורגש כביכול שעומד הוא בשער בת רבים לעורר על גדר שנפרץ אלא דאם סבורים שיש צורך בדבר הרי שישתמשו בדבריו לחיזוק הרבים, ואף זאת לא כציווי לתלותה, אלא "נא להדביקה", אין נא אלא לשון בקשה. גם היה מעורר על כך שאין לכתוב לרבים על עניינים שהצניעות יפה להם והיצר על שישנם כאלו שלא השכילו להבין זאת.

בפתיחה לספרו שו"ת משנת יוסף חלק ט"ו אשר יצא זה מקרוב לאור עולם מעורר מו"ר צוק"ל על רעת המכשירים הטמאים למיניהם אשר חדרו לרבים ואשר יודעי דבר יודעים היטב כמה שאפשר להכשל בהם ומוסיף על כך וז"ל כי שמירת עם ישראל היא כשהקב"ה משרה שכינתו בתוכנו ורק אז כשאנו מתנהגים כראוי במחשבה דיבור ומעשה נאמר (פ' תצא כ"ג ט"ו) כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויביך לפניך, והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך", עכ"ל.

עוד רבות נשתייר דיו בקולמוס, ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה, ללכת בדרכיו ולדבוק במורשתו הגדולה. ויהי רצון שמשמאי ידובבו שפתותיו הק' להליץ טוב בעד הכלל והפרט, ונזכה לראות פניו המאירים בתחיית המתים ובגאולה השלימה בב"א [נכתב ביום אשכבתי דרבי אור לט"ז טבת תשפ"ג לפ"ק].